

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΧΑΡΑ

οι συγκεντρώσεις και η συγκυρία

Έναν και πλέον μήνα μετά την πορεία της 28ης Φλεβάρη η μοναδική βεβαιότητα είναι ότι κανείς δεν θα μπορούσε να την είχε φανταστεί. Όλα τα υπόλοιπα είναι, ευτυχώς, αβέβαια. Και αυτή η αβεβαιότητα συνθλίβει την προηγούμενη, παγωμένη βεβαιότητα που είχε εμποτίσει όλη την κοινωνία: ότι ο αυταρχισμός που μας κυβερνά είναι παντοδύναμος και ότι κάθε μέρα θα είναι ίδια. Στεκόμαστε, λοιπόν, μπροστά σε μια ανοιχτή ρωγμή.

Οι κινητοποιήσεις γύρω από την κρατική δολοφονία τουλάχιστον 57 ατόμων στα Τέμπη, έφεραν κοντά ένα άνευ προηγουμένου πλήθος ατόμων και συμπύκνωσαν, έστω στιγμιαία, τη δυναμική του μετασχηματισμού ενός μωσαϊκού παγωμένων συναισθημάτων. Όλα τα συναισθήματα που βιώνουμε ατομικά, η απογοήτευση, η δυσφορία, η απελπισία, η αίσθηση αδυναμίας, ο φόβος, η απώλεια, γέννησαν συλλογική οργή, χαρά, αυτοπεποίθηση και άνοιξαν ένα πέρασμα προς το μέλλον.

Τα τελευταία χρόνια η ζωή μας ορίζεται από μια καθημερινή επικύρωση ότι δεν είναι βιώσιμη: δεν υπάρχει ούτε ένα πεδίο της κοινωνικής ζωής που να μην έχει κλονιστεί αμετάκλητα, ούτε μια πτυχή της καθημερινότητάς μας που να μη μοιάζει με έναν ανυπέρβλητο εγκλωβισμό. Εργασιακή εντατικοποίηση και επισφάλεια, αυξήσεις-κοροϊδία στους μισθούς που δεν καλύπτουν καν τον πληθωρισμό και παγωμένες συλλογικές συμβάσεις μετά τη μνημονιακή λεηλασία· ανεξέλεγκτη αύξηση του κόστους ζωής, υπέρογκα ενοίκια· στέρση και αποκλεισμός από υπηρεσίες πρόνοιας και από δημόσια και δωρεάν παιδεία· εκτοπισμός από τον δημόσιο χώρο μέσω εξευγενισμού, τουριστικοποίησης, εμπορευματοποίησης· σταθερή καταστροφή της φύσης και ολοένα αυξανόμενη εκμετάλλευσή της· απαξίωση της ζωής μέσω πολέμων, θανάτων στα σύνορα και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, και γενοκτονιών.

Η παγιωμένη υποβάθμιση της ζωής μας επιβάλλεται και διαιώνιζεται από την αυταρχική διακυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας (ιστορικό ορόσημο και παράδειγμα για τις επόμενες κυβερνήσεις) που στόχο έχει να φέρει πάση θυσία εις πέρας μια συνολική καπιταλιστική αναδιάρθρωση και να εντείνει την εκμετάλλευση, την πειθάρχηση και την αύξηση της κερδοφορίας. Σε αυτή τη διαδικασία δείχνει να αντιλαμβάνεται την κοινωνία ως ένα ενιαίο εχθρικό σώμα που θα αναγκαστεί να συμμορφωθεί. Και όπου δεν μπορεί να εξασφαλίσει συναίνεση, την επιβάλλει εκβιαστικά με τη συνεχή επίδειξη ισχύος και απαξίωσης, διοικώντας μέσω σκανδάλων, καταστολής και πλήρους ελέγχου του δημόσιου λόγου.

Η διακυβέρνηση αυτή κυβερνά και μέσω του θανάτου και της διαχείρισής του. Αποκαλύπτεται ξανά και ξανά ως μια δολοφονική μηχανή ταξικής, ρατσιστικής και πατριαρχικής εξουσίας που όχι μόνο δεν εγγυάται την ζωή και την κοινωνική αναπαραγωγή, αλλά δημιουργεί και διαιώνίζει τις συνθήκες που γεννούν θάνατο. Από την πανδημία και μετά ο θάνατος είναι συνεχώς παρών - σε διαφορετική ένταση ανά περιόδους, αλλά πάντα ένα μόνιμο υπόβαθρο της ζωής μας. Από τη δολοφονία εκατοντάδων μεταναστριών και μεταναστών στο ναυάγιο της Πύλου, τους θανάτους στα σύνορα του Έβρου, τις επαναπροωθήσεις μέχρι τις γυναικοκτονίες και τα εργατικά ατυχήματα-δολοφονίες του κεφαλαίου, γίνεται σαφές ότι όποια ζωή κρίνεται ανάξια, όποια ζωή περισσεύει, θα εκτίθεται στην κρατική θανατοπολιτική. Το έγκλημα στα Τέμπη έκανε ορατό για το σύνολο της κοινωνίας αυτό που για τα πλήρως υποβαθμισμένα κομμάτια του πληθυσμού είναι μια αόρατη κανονικότητα.

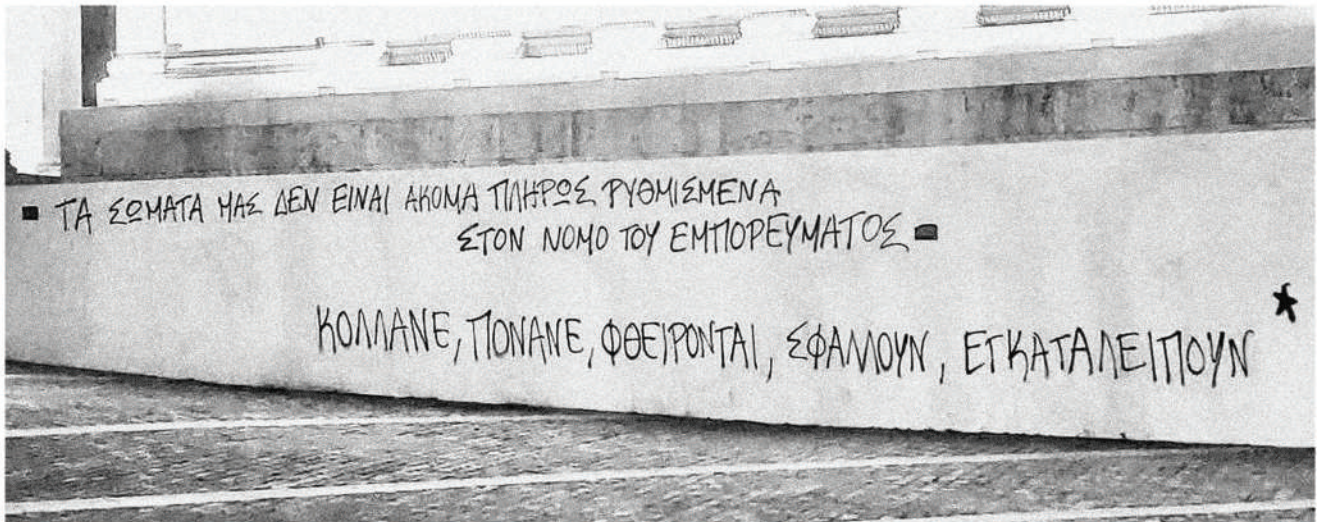
Η διακυβέρνηση αυτή, επίσης, κυβερνά μέσω της επιβολής και της εκπαίδευσής μας σε μια συνήθεια: ότι δεν πρόκειται να λογοδοτήσει. Το ελληνικό κράτος σκοτώνει. Είτε σκοτώνει σηκώνοντας το όπλο σε κάποιον Ρομά· είτε σκοτώνει ενισχύοντας την πατριαρχική βία· είτε σκοτώνει με τον αργό θάνατο που

φέρνουν η εξαθλίωση και η υποβάθμιση των υπηρεσιών υγείας· είτε σκοτώνει μέσα από την οργανωμένη εγκατάλειψη των υποδομών μέσω της υποχρηματοδότησης, της υποστελέχωσης και της ιδιωτικοποίησης· είτε σκοτώνει μέσω της συμμετοχής σε πολεμικές επιχειρήσεις, αυτό που εμπεδώνουμε είναι ότι όπως η ζωή δεν έχει σημασία, δεν θα έχει σημασία ούτε ο θάνατος. Αυτό που στον δημόσιο λόγο γύρω από τα Τέμπη καθιερώθηκε να αποκαλείται συγκάλυψη, δηλαδή το πραγματικό και μεταφορικό μπάζωμα του γεγονότος, δείχνει ότι ακόμα και η αναγνώριση του θανάτου και των ευθυνών για αυτόν είναι κάτι που πρέπει να διεκδικηθεί. Αυτό που η κυβέρνηση επιχείρησε να συγκαλύψει με εκπληκτικά αντανάκλαστικά ήδη από τα πρώτα λεπτά της σύγκρουσης των τρένων και της έκρηξης στα Τέμπη δεν είναι μόνο η ευθύνη της, αλλά και το γεγονός ότι ο θάνατος και οι αιτίες που τον προκάλεσαν αποτελούν ζήτημα άξιο λόγου. Διότι για την ίδια ήταν κάτι σαν φυσικό γεγονός, ένα ενδεχόμενο, μια παράπλευρη απώλεια. Άλλωστε, τα τελευταία χρόνια σκοπός του ελληνικού κράτους δεν είναι η αποτροπή των καταστροφών αλλά η διαχείριση των κρίσεων.

Αυτό που δεν προέβλεψε αυτή η μορφή διακυβέρνησης μέσα στην ψευδαίσθηση παντοδυναμίας της ήταν ότι τα Τέμπη θα αποτελούσαν αφορμή για να αρχίσει να μετατρέπεται η κοινωνική αδράνεια σε συνείδηση και διεκδίκηση, η μοιρολατρία σε δράση. Η μαζική παρουσία του κόσμου στις 28 Φλεβάρη και τις μέρες που ακολούθησαν, η επιμονή της παραμονής στο δρόμο, οι συγκρούσεις, η έμπρακτη αλληλεγγύη, ανέδειξαν ένα αίτημα για αλήθεια, ένα αίτημα για δικαιοσύνη και μια επιθυμία ανάκτησης του δημόσιου χώρου. Ανέδειξαν, επίσης, μια υπόγεια δυναμική που σάρωσε κάθε παγιωμένη βεβαιότητα.

Το αίτημα για δικαιοσύνη πηγάζει από μια ανάγκη για δικαίωση, αναγνώριση και

ορατότητα. Μια αξίωση κοινωνικής δικαιοσύνης ενάντια στην καθημερινή εμπειρία των χιλιάδων αδικιών που δίνουν το τέμπο της καθημερινότητάς μας και εμφανίζονται ως μεμονωμένες, ατομικές ή τυχαίες αποτυχίες. Η εμποδωμένη αίσθηση ατιμωρησίας και ασυδοσίας του κράτους αναπόφευκτα παίρνει και τη μορφή της απαίτησης απονομής ποινικής δικαιοσύνης. Καθώς όμως το δικαστικό σύστημα διαρθρώνεται εντός ενός ήδη διαμορφωμένου συσχετισμού δυνάμεων και ταξικής ανισότητας, τα κοινωνικά ζητήματα δεν μπορούν να επιλυθούν ούτε δια μέσου της δικαστικής οδού ούτε μέσω δικαιοσύνης· η όποια τιμωρία των ενόχων δεν πρόκειται να εξαλείψει την πραγματικότητα ότι είμαστε αναλώσιμες/οι. Το ζητούμενο είναι ο αγώνας για εξαίρεση των αδικιών και η κοινωνική χειραφέτηση.

Το αίτημα για αλήθεια εκφράζει την εναντίωση στη συγκάλυψη για το εκάστοτε έγκλημα και στη γενικευμένη διαφθορά. Είτε μιλάμε για το έγκλημα των Τεμπών είτε για το διαρκές κρατικό έγκλημα των δολοφονιών μεταναστ(ρι)ών στα σύνορα, η έρευνα από τα κάτω, οι πρωτοβουλίες των συγγενών των θυμάτων και η ανάδειξη του λόγου των επιζώντων αποτελούν στιγμές μιας ανταγωνιστικής πολιτικής της αλήθειας. Αυτή η πολιτική της αλήθειας αποκτά δημόσια έκφραση, γίνεται κοινό κτήμα και απονομιμοποιεί την εξουσία όταν εντάσσεται σε ευρύτερους κοινωνικούς αγώνες ενάντια στο οργανωμένο ψεύδος και στη δομική συγκάλυψη της κρατικής-καπιταλιστικής εξουσίας. Όταν αποτελεί μέρος μιας έκφρασης της ανάγκης να διαλυθεί το πέπλο που καλύπτει τις αποφάσεις που ορίζουν τις ζωές μας και λαμβάνονται ερήμην μας. Όταν συνοδεύεται από μια διακήρυξη ότι γνωρίζουμε πολύ καλά τις αιτίες που οδηγούν στην απαξίωση των ζωνών μας.

Τα αιτήματα αυτά βρίσκουν την έκφρασή τους μέσα από την επιθυμία ανάκτησης του δημόσιου χώρου· την ανακατάληψη μιας πόλης που είναι ασφυκτική και αφιλόξενη, μιας πόλης που βιώνουμε εξατομικευμένα και αποξενωμένα· την επανοικειοποίηση του δημόσιου χώρου, την επιπόνηση ενός πεδίου ουσιαστικής συνάντησης και εμφάνισης μορφών αλληλεγγύης και αγώνα ενάντια στον αποκλεισμό και στις περιφράξεις, στην αστυνομοκρατία και την εμπορευματοποίηση. Βρίσκουν την έκφρασή τους μέσα από την απεργία ως χρόνο έξω από τον χρόνο της εργασίας και της κατανάλωσης. Γεννούν την αίσθηση ότι στους δρόμους μπορούμε να ζούμε και να μοιραζόμαστε στιγμές χαράς και ελευθερίας και να μην είμαστε απλά το γκριζό φόντο μιας πόλης, που υπάρχει μόνο για τους επενδυτές και τους τουρίστες.

Πίσω από τα αιτήματα αυτά διαφαίνεται η προσδοκία για κοινωνική αλλαγή, η ελπίδα για μια καλύτερη ζωή, η επιθυμία να ζούμε και όχι απλώς να επιβιώνουμε.

Η ρωγή που έχει ανοίξει μπροστά μας είναι μια ρωγή ανάμεσα στους τρόπους που διαχειριζόμασταν την καταπίεση και την εκμετάλλευση και στις μεθόδους μέσω των οποίων μπορούμε να αντισταθούμε. Η κοινωνική δυναμική που αναδείχθηκε μπορεί να πάρει πολλές μορφές ξεφεύγοντας από το σημείο αφετηρίας της. Αυτό το μαζικό πλήθος που κατέκλυσε το κέντρο των πόλεων, μπορεί να είναι ετερόκλητο, μπορεί να συναντήθηκε με αιχμή το έγκλημα των Τεμπών, αλλά στο σώμα του διασταυρώνονται καταπιέσεις και εμπειρίες που μπορούν να συγκροτήσουν νέες πρακτικές εναντίωσης. Ελλείπει μάλιστα κεντρικής εκπροσώπησης και θεσμικής αντιπολίτευσης, και με τις οργανωμένες πολιτικές δυνάμεις να στέκονται αμήχανες απέναντι στη δυναμική που ήρθε στο προσκήνιο, ανοίγει ένας χώρος για συλλογική από τα κάτω δράση. Μέσα από κοινότητες αγώνα σε εργασιακούς χώρους, στις γειτονιές, στα πανεπιστήμια. Μέσα από διεκδικήσεις μισθού, πρακτικές συλλογικής αυτομείωσης. Μέσα από τη στήριξη και τη συμμετοχή στους αγώνες που δίνονται ήδη για τη μείωση των ενοικίων, ενάντια στην ακρίβεια, τις απεργίες για αυξήσεις μισθών μέσω της επαναφοράς των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, τους αγώνες ενάντια στην υποτίμηση της εργατικής μας δύναμης, όπως είναι ο αγώνας των εργαζομένων στην Teleperformance, των διανομένων εργαζομένων σε εταιρίες πλατφόρμες, όπως η efood και η wolt, ο αγώνας των εκπαιδευτικών ενάντια στην αξιολόγηση, τη στοχοποίηση, στις απολύσεις και στην απαξίωση της δημόσιας και δωρεάν παιδείας. Όπως οι συγκεντρώσεις των Τεμπών θύμισαν συλλογικές πρακτικές που φαίνονταν να ανήκουν στον τελευταίο κύκλο αγώνα προ δεκαετίας αλλά, παράλληλα, έδειξαν ότι μπορούν να αναδειχθούν και νέες, διαφορετικές ή παραλλαγμένες συλλογικές πρακτικές, έτσι και οι νέες μορφές αγώνα που μπορούν να αναδειχθούν θα αντλήσουν από την κινηματική μνήμη και θα προωθηθούν από την πολιτική φαντασία.

Αυτή η πολιτική φαντασία είναι που τους τελευταίους μήνες έχει κάνει την εμφάνισή της στους δρόμους της Σερβίας μετά την κατάρρευση υπόστεγου σε σιδηροδρομικό σταθμό στο Νόβι Σαντ. Εκεί, μια ακόμα εμπειρία κρατικού εγκλήματος και συλλογικού θανάτου, έδωσε το έναυσμα σε ένα κίνημα που ξεκίνησε αρχικά ως κίνημα ενάντια στη διαφθορά και τη συγκάλυψη, αλλά στην πορεία επεκτάθηκε, καταλαμβάνοντας το σύνολο της κοινωνικής ζωής: απέναντι σε μια κρατική εξουσία υπό κατάρρευση αναδύεται μια πρακτική θεσμών από τα κάτω, μέσα από συνελεύσεις, καταλήψεις, κοινότητες αγώνα, μπλοκαρίσματα της οικονομίας και της κυκλοφορίας, που θέτουν υπό έμπρακτη αμφισβήτηση την ομαλή λειτουργία και τη συνέχιση της επικρατούσας κοινωνικής τάξης. Αυτή η εμπειρία ανοίγει την προοπτική της διεθνούς σύνδεσης των αγώνων και μας θυμίζει κάτι που είχαμε ξεχάσει: ότι ακόμα και σε συνθήκες μωδιάσματος, ήττας και αίσθησης αδυναμίας, μπορεί ένα γεγονός να πυροδοτήσει μια συνολική κίνηση που θα ορίσει το σημείο από το οποίο δεν θα υπάρχει επιστροφή.

Το σημείο δίχως επιστροφή είναι η συνειδητοποίηση ότι η πολλαπλή καπιταλιστική κρίση αυτή τη στιγμή δεν έχει διέξοδο παρά μόνο μέσα από τη συλλογική από τα κάτω δράση. Η πολιτική κρίση που προκάλεσε το πλήθος της 28ης Φλεβάρη δεν αφήνει κανένα χώρο για μια άλλη κυβέρνηση. Το οποιοδήποτε νέο κυβερνητικό μόρφωμα θα ακολουθούσε την ίδια μορφή αυταρχικής διακυβέρνησης, ακόμα και αν ενσωμάτωνε πρόσκαιρα ορισμένα αιτήματα που θα έδιναν μια αίσθηση δικαιοσύνης. Ανεξαρτήτως μορφής θα συνέχιζε την ίδια πολιτική ταξική, έμφυλης και φυλετικής καταπίεσης που εξυπηρετεί την παρούσα κρίση κοινωνικής αναπαραγωγής. Οι συγκεντρώσεις της 28ης Φλεβάρη έδειξαν ότι υπάρχει το έδαφος για να αποκτήσει αυτή η συνειδητοποίηση υλική μορφή και ότι ο δρόμος είναι το μόνο πεδίο για να εκφραστεί η δύναμή μας και να δηλωθεί η ενεργή παρουσία. Το ζήτημα δεν είναι να αναλάβει η οποιαδήποτε κυβέρνηση τις ευθύνες της. Αλλά να αναλάβουμε δράση εμείς.

